

JERZY FLAGA* – LUBLIN

[Recenzja]: *Kościół pobrygidkowski w Lublinie. Dawniej i dziś. Historia wciąż żywa*. Lublin 2021, Kościół Rektoralny pw. Wniebowzięcia NMP Zwycięskiej w Lublinie, Powizytkowski Ośrodek Kultury w Lublinie, ss. 196, ISBN 978-83-922664-3-3

Na całość tego – już w tym miejscu należy to powiedzieć – pięknego i wartościowego albumu składa się 8 rozdziałów, z których każdy jest innego autorstwa. Fakt ten sugeruje, że dobierano piszących odpowiednio do ich kompetencji badawczych. Album jest dwujęzyczny, ponieważ oprócz wersji polskiej równolegle zamieszczona jest wersja w języku angielskim. Strukturę albumu wypełnia czy też dopełnia zgodnie z kanonem obfita liczba dobrych ilustracji zamieszczonych w tekście. Jest także na końcu albumu, w specjalnym rozdziale, bardzo duży, dobrze dobrany zestaw wysokiej jakości zdjęć. Napiszę o nich więcej w dalszej części tekstu, gdyż zasługują na to ze względu na swoją jakość, jak i na to, że bardzo konwenują z całym tekstem. Właściwa treść publikacji poprzedzona jest słowem wstępnym metropolity lubelskiego abpa Stanisława Budzika z dnia 22 listopada 2021 roku. W swoim wprowadzeniu metropolita przywołuje w skróconej formie dzieje świątyni pobrygidkowskiej w Lublinie. Już pierwsze zdanie objaśnia genezę powstania budowli: „Kościół rektoralny pw. Wniebowzięcia NMP Zwycięskiej w Lublinie to wyjątkowy pomnik, ufundowany przez króla Władysława Jagiełłę jako wotum za zwycięstwo oręża polsko-litewskiego nad Zakonem Krzyżackim na polach Grunwaldu w dniu 15 lipca 1410 roku”. Na przywołanie zasługuje także fragment końcowy tekstu metropolity. Odmienne do słów wstępnych, mających charakter historyczny, ta część posiada wymowę duszpasterską:

W roku 2026 będziemy obchodzić jubileusz 600-lecia zakończenia budowy kościoła – pomnika wdzięczności króla Władysława Jagiełły za odniesione grunwaldzkie zwycięstwo. Ufam, że lektura niniejszego albumu, połączona z refleksją nad opisaną w nim historią, umocni nasze poczucie więzi z tymi,

* Jerzy Flaga – prof. historii, emerytowany pracownik Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

e-mail: jurek.flaga@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4817-677X>

k którzy tworzyli historię kościoła Matki Bożej Zwycięskiej w Lublinie. Przybliżając ich zwycięstwa, sukcesy, dramaty i porażki, ukaże piękno, które wciąż trwa mimo upływającego czasu i odsłania potrzebę wdzięczności Bogu i ludziom. (...) Serdecznie życzę, aby żywa świadomość historii wspólnoty gromadzącej się wokół kościoła Matki Bożej Zwycięskiej, trwającej już prawie 600 lat, inspirowała do codziennej wdzięczności Bogu i ludziom oraz mobilizowała do czynnej miłości Ojczyzny.

Rozdział pierwszy, którego autorem jest Rafał Niedźwiadek, nosi tytuł *Najstarsze dzieje kościoła pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny Zwycięskiej w Lublinie*. Dzieje te są opisane i zaprezentowane (piszę: zaprezentowane, gdyż w tekście zamieszczone są różne ryciny i szkice) na 12 pełnowymiarowych kartach albumu (s. 9-32). W rozdziale wyodrębniono 3 różnej objętości paragrafy: dzieje zainteresowań kościołem, badania archeologiczne, przemiany obiektu sakralnego w epoce gotyku. Po tekście następuje wykaz literatury, liczący 26 pozycji różnych autorów.

Drugi rozdział, autorstwa Dariusza Kopciowskiego, jest zatytułowany *Historia budowlana kościoła pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny Zwycięskiej w Lublinie* (s. 33-58). Podzielony jest na 2 paragrafy – *Wybrane fakty dotyczące historii kościoła i klasztoru* oraz *Ustalenia badawcze i zakres prac zrealizowanych podczas remontu w latach 2009-2012*. Podobnie jak poprzedni tekst zawiera liczne szkice i ilustracje oraz zakończony jest zestawem literatury.

W niezbyt długim rozdziale trzecim Lidia Kwiatkowska-Frejlich omawia i przybliża *Życie i duchowość św. Brygidy Szwedzkiej w siedemnastowiecznych obrazach kościoła brygidek lubelskich* (s. 59-78). Do omówienia tego zagadnienia autorka wykorzystuje odpowiednie obrazy, które zamieszcza w tekście. Ilustruje nimi życie św. Brygidy i jej przeżycia duchowe takie jak: wizje i objawienia, mistyczne zaślubiny, przygotowanie wnuczki na śmierć, śmierć syna Karola, a także inne przejawy jej aktywności, np. pisanie reguły zakonu. Można powiedzieć, że rozdział niezbyt obszerny, a zawiera bardzo ważką treść.

Rozdział czwarty, autorstwa Barbary Stolarz, nosi tytuł *Pobrygitkowskie, powiżytkowskie i diecezjalne zabytki wyposażenia i wystroju kościoła pw. Wniebowzięcia NMP Zwycięskiej w Lublinie* (s. 79-108). Oprócz interesującej treści o wystroju kościoła i trudnościach, na jakie napotykają autorzy w jego interpretacji, godny zauważenia jest fakt dołączenia kilku kart wyłącznie z ilustracjami, które dopełniają treść merytoryczną rozdziału.

W przeciwieństwie do omówionych rozdziałów, które za przedmiot miały różne kwestie związane z samą świątynią, kolejny rozdział, piąty, autorstwa R. Niedźwiadka, odnosi się do towarzyszącej człowiekowi kwestii śmierci. Jego tytuł brzmi *Świat zmarłych kościoła pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny Zwycięskiej w Lublinie* (s. 109-130). Zamieszczone ilustracje również są związane z tym tematem, np. rycina schematu rozmieszczenia mogił czy układu grobów w określonej krypcie.

W kolejnym rozdziale, czyli szóstym, ks. Dariusz Marek Bondyra powraca do sprawy kościoła. Tytuł jego tekstu to *Renowacja zespołu pobrygitkowskiego w Śródmieściu miasta Lublina* (s. 131-146). Autor wyodrębnia w nim 4 wątki

zagadnieniowe: *Kaplica Grunwaldzka, Sanktuarium św. Brygidy, Lubelskie Sanktuarium Pamięci Narodowej i Wieża kościoła z chórem*. Przytoczę kilka pierwszych zdań rozdziału, stanowiących wprowadzenie do całości tekstu:

W 2012 r. obchodziliśmy Jubileusz 600-lecia rozpoczęcia budowy zespołu pobrygidzkiego w Lublinie. Dużymi krokami zbliżamy się do Jubileuszu zakończenia budowy wspomnianego kompleksu, który będziemy świętować w 2026 r. Zespół budynków zwany kompleksem pobrygidzkim to dzisiaj Kościół Rektoralny pw. Wniebowzięcia NMP Zwycięskiej oraz budynki klasztorne, które teraz służą Siostron Urszulanek Unii Rzymskiej, a pierwotnie służyły Siostron Brygidkom, zaś w XIX w. Siostron Wizytkom (s. 131).

W kolejnym rozdziale jego autor ks. Jarosław Jęczeń wraca do historii rozpatrywanej w ujęciu patriotycznym. Tak sugeruje tytuł rozdziału, który brzmi: *Historia nauczycielką patriotyzmu* (s. 147-169). Jest to bardzo interesujący tekst o bardzo zróżnicowanej treści. Wypełnia go aż 11 bardzo szczegółowych paragrafów merytorycznych, których tytuły wprowadzają w pełną treść rozdziału, a mianowicie: *Grunwald, Powstanie styczniowe, Odzyskanie niepodległości, Zaduszki pobrygidzkie i lubelskie zaduszki kresowe, Orleń lwowski, Dzień Sybiraka i dzień Lipczan, Dzień Borowiczan, Zbrodnia Katyńska, Rektorzy kościoła-nauczyciele miłości Ojczyzny, Siostra M. Bożena Szerwentke i Urszulanki Unii Rzymskiej, Wieczory muzyczne w kościele pobrygidzkim*. W tekście przywołane są wydarzenia z najnowszej historii Polski: z okresu I wojny światowej i odzyskania niepodległości po 1918 roku.

Całość pracy zamyka rozdział ósmy, dwuczęściowy; część pierwsza dotyczy uroczystości patriotycznych, a druga wieczorów muzycznych organizowanych w kościele pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny Zwycięskiej w Lublinie (s. 170-195). Jest to rozdział bardzo oryginalny, gdyż wypełniają go wyłącznie ilustracje, dokumentujące liczne wydarzenia patriotyczno-kulturalne w kościele pobrygidzkim. Zapewne wywoływały one podniosłe i uroczyste nastroje u uczestników gromadzących się na nich.

Przedstawione wątki merytoryczne albumu pokazują nie tylko jego wartość od strony edytorsko-artystycznej, ale przede wszystkim jako pracy o charakterze i walorach naukowych. Wszystko to sprawia, że jest to książka wyjątkowo pożyteczna i cenna, co chcę przekazać wszystkim potencjalnym czytelnikom. Dobrze stało się więc, że jeden z najstarszych kościołów w Lublinie doczekał się nie tylko pięknego od strony edytorskiej, ale także – ośmielam się stwierdzić – bardzo doskonałego opracowania pod względem merytorycznym. Należy wyrazić głębokie słowa uznania zarówno dla całego sześćosobowego zespołu autorów, jak też dla wydawcy. Powtórzę, że jest nim dobrze znany Kościół Rektoralny pw. Wniebowzięcia NMP Zwycięskiej w Lublinie, który stanowi równocześnie ceniony Powizytkowski Ośrodek Kultury w Lublinie.